

آقابابایی، رضا، ۱۳۳۴.

فرجام وزیران: حکایت‌های شنیدنی از مرگ وزرای تاریخ ایران پس از اسلام / رضا آقابابایی، سید حسن قریشی. - قم: قلم مکنون، [ناشرین همکار]؛ ابتکار دانش، یاران قلم، گنج عرفان، ۱۳۹۰.

۱۲۰ ص.

ISBN : 978-964-2527-57-1 ریال: ۲۵۰۰۰

فهرست‌نویسی براساس اطلاعات فیبا.

کتابنامه ص. ۱۱۵ - ۱۲۰؛ همچنین به صورت زیرنویس.

۱ - وزیران - ایران - تاریخ پس از اسلام. الف. حکایت‌های شنیدنی از مرگ وزرای

تاریخ ایران پس از اسلام. ب. عنوان.

DSR ۸۴ / ۱۷ ق ۴

۱۳۹۰

● فرجام وزیران (ایران پس از اسلام)

■ رضا آقابابایی، سید حسن قریشی

□ تصحیح و مقابله: محمود حبیب‌الهی

□ ناشر: قلم مکنون

□ ناشرین همکار: ابتکار دانش، یاران قلم، گنج عرفان

□ لیتوگرافی: بهار علم

□ ناظر چاپ: مسعود حبیب‌الهی

□ چاپ: طاهرا

□ نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۰

□ شمارگان: ۲۰۰۰ جلد

□ قیمت: ۲۵۰۰ تومان

□ شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۵۲۷-۵۷-۱

ISBN 978-964-2527-57-1

مراکز پخش:

تلفن: ۰۲۱-۶۶۵۶۵۳۹۲

تهران: انقلاب، جمالزاده جنوبی، پلاک ۱۴۴، واحد ۸

تلفن: ۰۲۵۱-۷۷۴۶۵۶۷

قسمت: خیابان صفائی، کوچه بیگدلی، کوی جلالزاده، کوی شریفی، پلاک ۶۹

WWW.Ketabeparsi.com & Email: Ghalamemaknoon@yahoo.com

کلیه حقوق محفوظ است.

فرجام وزیران

حکایت‌های شنیدنی از مرگ وزرای تاریخ ایران پس از اسلام

رضا آقابابایی، سید حسن قریشی

تابستان یکهزار و سیصد و نود

فهرست مطالب

۹		سخن نخست
۱۳		وزیر دانشمند
۱۴		خرد جاودان
۱۵		وزیر محقق
۱۶		وزیر بادرایت
۱۷		ادیب بادیانت
۱۸		وزیری مردم‌گرا
۱۹		مرد پولادین
۲۰		وزیر دین‌پرور
۲۴		نابغه شرق
۲۵		احیاءگر ادبیات فارسی
۲۷		دو یار دبستانی
۲۹		وزیردار بر دوش
۳۱		سیاستمدار کاشمیری
۳۳		پدر سیاست

۳۶	شیطان مقدس
۳۷	آسمان هنر و آفتاب زمین
۴۰	حاکم نابکار
۴۱	شکوه سیاست
۴۵	آموزگار جاوید
۴۷	شاخه شقاوت
۴۹	فداکار گمنام
۵۰	سیاستمدار پاک‌طینت
۵۱	وزیر ناکام
۵۳	عزت شیعه
۵۵	وزیر صادق
۵۶	بزرگ‌مرد وارسته
۵۸	شکوه مردانگی
۵۹	سیاستمدار میهن‌پرست
۶۱	قامت کبر
۶۱	وزیر شاه‌ساز
۶۴	وزیر ادیب
۶۸	وزیر قنوات
۷۰	قهرمان ملی
۷۴	وزیر جاه‌طلب
۷۶	دلاک‌زاده
۷۷	مرد هزار چهره
۸۱	وزیر نصیحت‌ناپذیر

۸۳	سپه‌دار اعظم
۸۶	کابینه قرارداد
۸۹	وزیر کودتا
۹۱	دکاءالملک
۹۴	وزیر حضور
۹۷	وزیر ملّی
۱۰۰	وزیر کلنگی
۱۰۲	وزیر گل‌وله
۱۰۵	وزیری با گل ارکیده
۱۰۷	دولت ناپایدار
۱۰۸	دولت آشتی ملّی
۱۱۱	مرغ طوفان
۱۱۵	منابع و مأخذ

سخن نخست

وزارت، مهم‌ترین و خطرناک‌ترین منصب دولتی است، زیرا وزیر، مسئول تمامی اوضاع جاری کشور و نیز مسئول سیستم نظامی، اقتصادی، فرهنگی و استقرار امنیت و آرامش در کشور است.

وزیر معزّب «وَجِیر»، کلمه‌ای به زبان پهلوی باستان و به معنی فتوادهنده است. برخی لفظ وزیر را از «وَزَر» به معنی کوه بلند، پناهگاه، دست‌آویز آورده‌اند.

در طول تاریخ ایران مقام وزارت بعد از مقام سلطنت و خلافت قرار داشت و وزیر واسطه‌ی سلطان و رعیت بود. او به جای رئیس حکومت، کارها را تدبیر و اداره می‌کرد و هر چه خلیفه یا پادشاه از کار حکومت غافل بود نفوذ وزیر بیشتر می‌شد، در هر دوره اگر قدرت پادشاه بیشتر می‌شد قدرت وزیر کاهش می‌یافت. ولی هنگامی که حضور پادشاه در صحنه‌ی حکومت ضعیف می‌شد، وزیر به عنوان شخص دوم مملکت مسئولیت‌های بی‌شماری را به عهده می‌گرفت.

انتخاب فردی به عنوان وزیر بیشتر بر اساس صلاحیت و شایستگی بود و این

انتخاب به عملکرد شاه نیز بستگی داشت، یعنی شاه باکفایت، وزیر باصلاحیت را انتخاب می‌کرد. برخی از وزرا نیز از طریق رشوه‌دادن به وزارت می‌رسیدند.

مقام وزارت در بیشتر ایام تاریخ ایران، مقامی پرخطر محسوب می‌شد و با خطر عزل و مرگ همراه بوده است.

مهم‌ترین علل عزل یا قتل وزیران عبارتند از:

- ۱- بدگویی و سعایت رقیبان و دشمنان درباری.
 - ۲- مخالفت پادشاهی به دلیل طمع او در ثروت و وزیر.
 - ۳- محکوم شدن وزیر به ضعف رأی و سوء تدبیر.
 - ۴- خیانت به سلطان و سازش با دشمنان.
 - ۵- ظلم و ستم به توده‌ی مردم و فشار مالیاتی بر آنها.
- وزیر همواره در معرض اتهامات سیاسی، اخلاقی و سوء استفاده‌ی مالی مملکت قرار می‌گرفت و به همین علت، بیشتر افراد از پذیرفتن آن خودداری می‌کردند.
- افضل‌الدین کرمانی در این مورد می‌گوید:

از وزیر ترسم و وزیر نمی‌کنم

میری ز گرسنگی و میری نکم

با آن که دو چاه است و دو حضرت در یزد

در قعر دو بئر من دبیری نکم

برخی وزیران قبل از وزارت، افرادی متدین و مردمی بودند، ولی بعد از قبول وزارت راه ظلم و ستم را پیش می‌گرفتند.

سابقه‌ی وزارت در ایران به قبل از اسلام می‌رسد ولی اطلاع ما در این باره بسیار محدود است، وزارت در دوره‌ی اسلامی تا حدود زیادی تحت تأثیر ایران قبل از

اسلام بوده است وجود مقام «هزارپتی» در دوره‌ی هخامنشی و منصب «وزیر اعظم» یا «وزرک فرمذار» در عصر ساسانیان، دلالت بر وجود این مقام در قبل از اسلام دارد.

با گسترش اسلام در ایران، آیین کشورداری ایرانیان در میان مسلمان رواج یافت از دوره‌ی بنی‌امیه، وزارت، بالاترین منصب سیاسی شد و وزیر به امور اداری، مالی و نظامی می‌پرداخت ولی به عنوان مقام رسمی عنوان نمی‌شد. در زمان عباسیان قوانین وزارت وضع گردید و بر قدرت وزرا افزوده شد. وجود خاندانی چون برمکیان، آل سهل و آل فضل، نمودی از آن است.

با پیدایش جنبش‌های استقلال طلبانه در ایران، مقام وزارت نیز اهمیت یافت و سلسله‌های ایرانی با کمک وزیران گاردان خود، مسیر اوج و ترقی را پیمود و تمدن ایرانی را با استفاده از آموزه‌های دین، در جهان گسترش داد و نام نیکی از ایران و ایرانی بجا گذاشت.

کتاب «فرجام وزیران» کوششی هر چند ناچیز در جهت شناسایی وزرای تاریخ ایران پس از اسلام و عواقب کار آنان می‌باشد.

در این مجموعه در باب انجام، خاتمه و پایان وزارت مشهورترین وزرای تاریخ ایران پس از اسلام از زمان حکومت طاهریان تا پایان حکومت پهلوی نکاتی عبرت‌آموز آمده است.

ما خود معترف به کاستی‌ها و نقصان مطالب هستیم و توصیه و پیشنهادات فرهنگ دوستان را به دیده‌ی منت نهاده و با چهره‌ای گشاده آنرا می‌پذیریم و در جهت اصلاح، نصب‌العین خود قرار خواهیم داد.

در پایان، امید آن داریم تا مجلدات دیگری از مجموعه‌ی فرجام را در قالب

فرجام خلفا، فرجام سلاطین بزرگ جهان، فرجام قاتلین امام حسین علیه السلام به
دوستان علم و ادب تقدیم نمایم.

قم / تابستان ۱۳۹۰

رضا آقابابایی، سید حسن قریشی

www.ketab.ir